

ТЕМА 3. СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

1. Основні риси сільського зеленого туризму.
2. Відмінність між поняттями еко- та агротуризм.
3. Законодавча база СЗТ.
4. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні.
5. Українська гостинна садиба. Категоризація садиб.

Література:

1. Горішевський П.В., Васильєв В., Зінько Ю., Коберніченко Т. Сільський зелений туризм: організація діяльності. Посібник – Київ: НМЦ «Освіта», 2005. 128с.
2. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: Навч. посіб. К.: Знання, 2006. 271с.
3. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. URL: <http://www.greentour.com.ua>
4. Шенін А. Організаційне та законодавче забезпечення реалізації державної політики у сфері розвитку сільського туризму //Туризм сільський, зелений. - 2007. - № 4. - С. 15-1

-1-

У сучасному світі спостерігається зміщення масового туристичного інтересу від звичайних відпочинкових поїздок до змістовніших, пізнавальніших подорожей. На зміну світовому туризмі концепції трьох "S" ("Sun-Sea-Sand") — сонце, море, пісок — приходять концепції трьох "L" ("Landscape-Lore-Leisure") — пейзажі, традиції, дозвілля. Відтак, туристична мода піднімає на пік масової популярності подорожі у сільську місцевість, де міського туриста скрізь оточує екзотика: аграрні й сільські пейзажі, традиційний селянський спосіб життя, свійські тварини, екологічно чисті продукти тощо.

Поняття "сільський туризм" у його звичному трактуванні побутує з давніх часів. Ще до Р. Х. у Римській імперії серед членів патриціанських родин зародилася мода на поїздки з Риму на відпочинок у сільську місцевість. Масовий інтерес до відпочинку на селі у новітню добу відзначається, починаючи з другої половини ХІХ ст.

Сільський зелений туризм – це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та

трудо­вих ре­сурсів осо­бисто­го се­лян­сько­го, під­соб­но­го або фер­мер­сько­го го­спо­дар­ства, при­род­но-ре­креа­цій­них осо­бли­во­стей міс­це­во­сті та куль­тур­ної, і­сто­ри­чної та ет­но­гра­фі­чної спад­щи­ни ре­гі­ону.

Ек­спер­ти Все­віт­ньої ту­ри­стич­ної ор­га­ні­за­ції по­го­джують­ся на дум­ці, що сіль­ський зе­ле­ний ту­ризм — скла­дна ба­гато­ас­пект­на діяль­ність, що вклю­чає в се­бе пі­шо­хід­ні про­гу­лянки, гір­ські по­ходи та аль­пі­нізм, кін­ні про­гу­лянки, спор­тив­ні та оз­до­ров­чі по­до­ро­жі, полю­ван­ня й ри­ба­ль­ство, а та­кож ін­ші, менш спе­ці­а­лі­зо­вані фор­ми ту­ри­зму.

У су­куп­но­сті сіль­ський ту­ризм вклю­чає ши­ро­кий спек­тр діяль­но­сті: роз­мі­щен­ня, урочис­то­сті, сіль­ські свя­та, спор­тив­ні за­ходи і ба­гато ін­шо­го. Разом з тим, за­галь­но­при­йня­те по­ня­ття сіль­сько­го ту­ри­зму сти­каєть­ся з без­ліч­чю пи­тань.

У За­ко­ні про ту­ризм РМ (№ 798 - XIV) від 11.02.2000 пред­став­ле­но на­ступ­не ви­зна­че­н­ня **сіль­сько­го ту­ри­зму** - фор­ма ту­ри­зму, яка роз­ви­ваєть­ся в сіль­сько­му се­ре­до­ви­щі, о­рієн­то­ва­на на ви­ко­ри­стан­ня міс­це­вих ту­ри­стич­ких ре­сурсів (при­род­них, куль­тур­них і т.д.), знай­ом­ство з міс­це­ви­ми тра­ди­ці­ями і звича­ями, оз­на­йо­м­ле­н­ня з се­лян­ськи­ми і фер­мер­ськи­ми го­спо­дар­ства­ми і т.д. Дане ви­зна­че­н­ня вва­жаєть­ся при­йня­тним.

Сіль­ський ту­ризм (*rural tourism*) — це від­по­чин­ко­вий вид ту­ри­зму, зо­се­ред­же­ний на сіль­ських те­ри­то­рі­ях, який пе­ред­ба­чає роз­ви­ток ту­ри­стич­них шля­хів, місць для від­по­чин­ку, сіль­сько­го­спо­дар­ських і на­род­них му­зеїв, а та­кож цен­трів з об­слу­го­ву­ван­ня ту­ри­стів з про­від­ни­ка­ми та екс­кур­со­во­да­ми.

-2-

А­гро­ту­ризм (*agritourism*) — це від­по­чин­ко­вий вид ту­ри­зму, зо­се­ред­же­ний на сіль­ських те­ри­то­рі­ях, який пе­ред­ба­чає ви­ко­ри­стан­ня сіль­сько­го (фер­мер­сько­го) го­спо­дар­ства з ме­тою ре­креа­ції, осві­ти чи ак­тив­но­го залу­чен­ня до тра­ди­цій­них форм го­спо­дарю­ван­ня.

Е­ко­ту­ризм (*ecotourism*) — це пі­зна­валь­ний і від­по­чин­ко­вий вид ту­ри­зму, зо­се­ред­же­ний на при­род­них (ма­ло­змін­е­них лю­ди­ною) те­ри­то­рі­ях, який пе­ред­ба­чає за­ня­ття рі­з­ни­ми фор­ма­ми ак­тив­ної ре­креа­ції у при­род­них ланд­ша­ф­тах без за­по­ді­ян­ня шко­ди нав­ко­ли­ш­ньо­му се­ре­до­ви­щу.

-3-

Сьо­го­дні, ту­ри­стич­на га­лузь в Ук­раї­ні є ли­ше п'я­тою за зна­че­н­ням скла­до­вою по­пов­нен­ня бю­дже­ту і її пи­то­ма ва­га має зна­чно зрос­ти з огля­ду на та­кі об'єк­тив­ні пе­ред­умо­ви, як вигід­не ге­о­полі­ти­чне роз­та­шу­ван­ня Ук­раї­ни в цен­трі Єв­ро­пи, наяв­ність зна­чно­го ту­ри­стич­но-ре­креа­цій­но­го по­тен­ці­алу,

сприятливий клімат, багаті флора і фауна, чисельні культурно-історичні пам'ятки світового рівня.

Розвитку сільського зеленого туризму в Україні сприяють такі фактори:

- зростаючий попит мешканців українських міст та іноземців на відпочинок у сільській місцевості;
- унікальна історико-етнографічна спадщина українських сіл;
- багаті рекреаційні ресурси;
- екологічна чистота сільської місцевості;
- відносно вільний сільський житловий фонд для прийому туристів,
- наявність вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів;
- традиційна гостинність господарів та доступна ціна за відпочинок;

можливість надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях тощо.

Сільський зелений туризм визнано в Україні окремим видом туризму, розвиток якого є пріоритетним напрямом державної політики у статтях 4 та 6 Закону України „Про туризм”, № 324 від 15.09.1995 р.

Право особистих селянських господарств займатися сільським зеленим туризмом визначено в статті 1 Закону України „Про особисте селянське господарство”, № 742 від 15.05.2003 р.

Перелік деяких Указів Президента України та Розпоряджень Кабінету Міністрів України, окремі положення яких містять питання розвитку сільського зеленого туризму:

Про схвалення концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 року N638-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-2013-p>.

Де в Розділ 3 зазначено Стратегію розвитку галузі туризму. «Основу державної політики в галузі туризму повинні складати такі чинники: залучення приватного сектора, особливо у сільській місцевості, до рекреаційно-туристичного підприємництва та підсобної діяльності у сфері туризму (сільського зеленого туризму)».

Нині тільки окремі аспекти діяльності сільського зеленого туризму регулюються [Законами України «Про туризм», «Про особисте селянське господарство»](#), [«Про підприємництво»](#).

У 2021 р. розроблено стандарт Сільський туризм. Загальні вимоги. Класифікація засобів розміщення. (опрацювати за покликанням URL: http://www.ntoukraine.org/standardization_ua.html?fbclid=IwAR1VTRA7ZT-pFWbFSyXKq5Osx7SpxOxOqzDV66owLz5GoNgXu65pnY3DMPk)

Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні
всеукраїнська громадська неприбуткова організація

Мета: популяризація відпочинку в українському селі, сприяння розвитку сільської інфраструктури та самозайнятості сільського населення, збереження культурної спадщини та навколишнього середовища.

Форма роботи: проведення конференцій, виставок, фестивалів, круглих столів, тренінгів в регіонах України, видання журналу, посібників та іншої рекламної-інформаційної продукції.

Голова правління Спілки: один із ініціаторів та організаторів розвитку сільського туризму в Україні - Васильєв Володимир Павлович, головний редактор журналу „Туризм сільський зелений”.

Історія організації та результати діяльності:

1995 р. – ініціатори розвитку сільського зеленого туризму в Україні: Барнабаш та Габрієла Адам (м.Ужгород), Ольга та Володимир Васильєви (Київ), Микола Халимоненко (м.Київ), Олександр Слепокуров (м.Сімферополь) та Михайло Товт (м.Берегове).

1996 р. - Міністерство юстиції України зареєструвало статут Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. У правовому полі з'явився новий термін “сільський зелений туризм”.

1997 р. - засновано науково-популярний журнал «Туризм сільський зелений». Передплатити можна у будь-якому поштовому відділенні.

З 1997 р. реалізовано понад 30 проектів за підтримки міжнародних благодійних фондів, зокрема, Міжнародного фонду „Відродження”, фонду Євразія, програми ЄС ТАСІС, Британської Ради та інших.

З 1999 р. приймає участь у роботі міжнародних туристичних, аграрних та інших виставках-ярмарках. Ініціатор та організатор щорічної всеукраїнської виставки-ярмарку “Українське село запрошує”.

Осередки, відділення та регіональні представники сьогодні Спілки діють у 22 областях України.

2011 р. - реалізація проекту "Віа Регія - Україна - культурний шлях Ради Європи".

2004 р. Спілкою сприяння розвитку СЗТ введено добровільне екологічне маркування садиб сільського туризму «Зелена садиба».

2008 р. - введена Програма добровільної категоризації "Українська гостинна садиба" (в презентації!)

-6-

Класичні європейські традиції й цінності сільського відпочинку впродовж багатьох десятиліть сповідує Великобританія. Ставлення нації до своєї сільської спадщини задекларовано в місії існування британської Національної організації сільського туризму та агротуризму.

Національною туристичною організацією акредитовано 1100 агроосель. Сільський туризм забезпечує понад 380 000 робочих місць і є підвалиною існування 25 000 малих бізнесів лише в одній сільській Англії (не враховуючи Уельсу, Шотландії і Північної Ірландії).

Щорічно в Англії 50-тисячними накладами друкуються рекламно-інформаційні каталоги об'єктів сільського зеленого туризму з сертифікованою характеристикою спектру їх послуг. Кожен з них містить яскраві рекламні слогани, в яких розкривається все розмаїття сутності сільського туризму в Великобританії.

Великий досвід має Ісландія — країна, де сільські території охоплюють понад 70 % площі острова. Де більшість закладів розміщення в сільській місцевості.

У Фінляндії нині найбільший попит мають будиночки без господарів, розташовані на берегах заповідних озер та річок (у тайзі). Умови оренди цих лісових будиночків дають право на їхнє повне використання (меблі, посуд, білизна, електроенергія, дрова), користування сауною, весільним чи моторним човном. Більшість будиночків мають TV (4—5-зіркові будиночки обладнані сучасною побутовою технікою). В умови оренди входить дозвіл (ліцензія) на спортивне рибальство. Винайм авто-позашляховика не складає труднощів через відповідний веб-сайт.

У т. зв. континентально-присередземноморській Європі лідерами за обсягами розвитку індустрії сільського туризму є Франція та Іспанія. У цих країнах сільський туризм уже давно переріс у високорентабельну галузь їх міжнародної економічної спеціалізації.

Сільський туризм у Франції представлений Національною організацією будинків відпочинку і зеленого туризму (Maison des Gites de France et du Tourisme Vert). Ця організація пропонує агрооселі на будь-який смак і вид відпочинку, сертифіковані за високими національними стандартами сервісу. Загалом агрооселі Франції з особливим національним шармом і багатими

гастрономічними традиціями виглядають набагато комфортніше, ніж будиночки Північної Європи.

Оселі аграрних районів Франції різняться не лише зірковістю (від простих сільських будиночків до вілл і приватних історичних замків (chateaux)). Враховано також етногеографічні ознаки: оселі Шампані, Провансу, Гасконі, Нормандії, Савойї мають свій особливий шарм, якого не знайдеш більше ніде в Європі.

Частина агроосель різних категорій приймає гостей з їхніми домашніми улюбленцями: кішками, собаками, морськими свинками тощо, для них створена спеціальна інфраструктура.

У Франції розроблена спеціальна програма дитячого відпочинку в сільській місцевості впродовж шкільних канікул. Діти від 3 до 13 років запрошуються для проживання у сім'ї, піклування про свійських тварин (ягнята, поросята, кролики), активних ігор на природі зі своїми сільськими ровесниками, цікавих походів і пригод. Також у селі діти мають змогу вивчати народні танці, художні промисли, фольклор краю, іноземні мови. Якість такого відпочинку контролюється і сертифікується DDASS — Міністерством охорони здоров'я і соціального забезпечення Франції, а також Міністерством молоді та спорту.

Серйозну конкуренцію Франції на ринку агротуристичних послуг Західної Європи віднедавна складає Іспанія.

"Turismo rural" в Іспанії нині перебуває у тій стадії розвитку, коли кількість іноземних відвідувачів сільських агроосель країни зрівнялася і навіть перевищує внутрішні агротуристичні потоки.

Власники агроосель в Іспанії об'єднані в асоціації, основне завдання яких полягає в тому, щоб здійснювати категоризацію сільських осель залежно від рівня наданих послуг і контролювати їхню відповідність вимогам асоціацій.

В Іспанії існує поділ нічліжних закладів, розташованих у сільській місцевості, які підлягають оподаткуванню як суб'єкти агротуристичного підприємництва, на такі три класи:

HR (hotel rural) — сільський готель.

CA (castillo) — замок, історичне помістя.

CR (casa rural) — сільський будинок.

Аналогічну класифікацію доцільно офіційно затвердити і в Україні, де поряд з агрооселями у курортно-рекреаційних місцевостях (Крим, Карпати) існують затишні агрокотеджі та пансіони, а також налічується понад півтисячі законсервованих у напівзруйнованому стані (а об'єктивно кажучи — просто занедбаних) замків і поміщицьких палаців.

З 1993 р. в країні (м. Сільєда, Галісія) щорічно відбувається престижна міжнародна виставка "Exhibition of Tourism, Sport and Rural Development" (Туризм, спорт і розвиток сільської місцевості).

У 2003 р. в іспанському м. Хаен відбувся Перший європейський Конгрес сільського туризму, організований Європейською федерацією фермерського та сільського туризму (*EuroGites*).

Щорічно послугами сільського туризму Іспанії користується близько 1,2 млн осіб.

Не відстає від Іспанії та Франції й Італія. Ця країна акцентує увагу гостей на славетних історичних традиціях сільського відпочинку у горах і передгір'ях Альп, Апеннін та уздовж смуги першокласних морських узбереж.

Ще від самого виникнення в Італії агротуризм почав розглядатися сільським населенням як основна форма підприємницької зайнятості. Тому в цій країні агротуристичний бізнес тісно переплетений з курортним. Унаслідок пільгового режиму оподаткування для сільського підприємництва в Італії в 1990-ті рр. з'явилася розгалужена мережа престижних відпочинкових котеджів і пансіонів не нижче 3-зіркового рівня, які мають усю необхідну рекреаційну інфраструктуру (від джакузі й плавальних басейнів до тенісних кортів і кінних манежів).

Вагомим чинником міжнародної агротуристичної спеціалізації Італії поступово став винний і гастрономічний туризм. Кожна провінція країни славиться своїми сортами винограду і винами з неповторним смаковим букетом. Дегустувати їх, зазвичай, можна на невеликих приватних винних заводах і домашніх винокурнях, розташованих у сільськогосподарських районах. Власники агрокотеджів нині пропонують своїм гостям цілі винні підвали (а також сирні, м'ясопродуктові) за умови, що вільне користування запасами продовольства входить у вартість винайму.

Австрія. Цікавою для України (зокрема, областей Карпатського регіону) є австрійська "формула успіху" сільського зеленого туризму. Ця невелика альпійська країна, за площею співмірна з Карпатським туррегіо-ном України, нині нараховує понад 15 000 зареєстрованих агротуристичних господарств сумарною місткістю 170 000 ліжко-місць. Станом на 2004 р. кожне сьоме туристичне ліжко країни знаходилося в агротуристич-ному секторі.

"Родзинкою" відпочинку в австрійських Альпах є безпосередня задіяність гостей у традиційному фермерському газдуванні: вигоні худоби на альпійські луки, зборі альпійських трав, виготовленні молокопродуктів, зборі лісових ягід тощо, а також різноманітні програми активного гірського, екстремального й екологічного туризму.